

BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA TARJIMANING O'RNI

Jumaboyeva Munisa Xamidullo qizi

Toshkent Kimyo xalqaro universitet 4- kurs talabasi

Ilmiy rahbar : Xamidova Mohinaxon

Annotatsiya : Mazkur maqolada tarjimaning zamonaviy biznes jarayonlaridagi ahamiyati, uning korxonalarining xalqaro maydondagi raqobatbardoshligiga ta'siri hamda tarjima sifati bilan bog'liq strategik omillar tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: biznesni rivojlantirish, globalizatsiya, xalqaro hamkorlik, raqamli kontent, kontent moslashtirish ta'lim biznesi, tarjima strategiyasi, grant loyihalari.

Abstract: This article analyzes the importance of translation in modern business processes, its impact on the competitiveness of companies in the international arena, and the strategic factors related to translation quality.

Keywords: business development, globalization, international cooperation, digital content, content localization, education business, translation strategy, grant projects.

Аннотация: В данной статье анализируется значение перевода в современных бизнес-процессах, его влияние на конкурентоспособность компаний на международной арене, а также стратегические факторы, связанные с качеством перевода.

Ключевые слова: развитие бизнеса, глобализация, международное сотрудничество, цифровой контент, локализация контента, образовательный бизнес, стратегия перевода, грантовые проекты.

Kirish. Globallashtirish jarayoni tezlashgan hozirgi zamonda korxonalar milliy bozor bilan cheklanib qolmayapti. Tovar va xizmatlarni boshqa davlatlarga eksport qilish, xalqaro hamkorlar bilan muloqot qilish, xorijiy investitsiya jalb etish kabi jarayonlar bevosita til va tarjima orqali amalga oshiriladi. Shu bois tarjima faoliyati nafaqat lingvistik jarayon, balki strategik biznes vositasi sifatida qaralmoqda.

Tadqiqotlarning ko'rsatishicha, xalqaro bozorda muvaffaqiyat qozongan kompaniyalarning 75 foizi til xizmatlariga muntazam investitsiya qilgan (Harvard Business Review, 2023). Demak, tarjima biznes rivojining ajralmas elementi sifatida shakllanmoqda. [1] Xususan, ta'lim sohasi—xalqaro talabalar oqimi, transmilliy o'quv dasturlari, xalqaro grantlar va onlayn o'quv platformalari orqali—eng tez rivojlanayotgan global bozor hisoblanadi. Ushbu jarayonda ingliz-o'zbek tarjimasi muhim vosita bo'lib, ta'lim muassasalarining jahon bozoriga chiqishi, marketing jarayonlari, hamkorlik aloqalari va mijozlar bilan samarali kommunikatsiyasini ta'minlaydi.

Tarjimaning ta'limdagi biznes modellarga ta'siri: Tarjima xizmatlari ta'lim sohasidagi biznes modellarning bir nechta yo'nalishlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bular qatoriga quyidagilar kiradi: Xorijiy kurslar va kontentlarni lokalizatsiya qilish:

Chet eldagi onlayn kurslar va ta'lim resurslarini o'zbek tiliga moslashtirish orqali mahalliy auditoriya uchun imkoniyatlar kengayadi. Masalan, keng jahon miqyosida mashhur Khan Academy platformasi 2019-yilda jamoaviy sa'y-harakatlar orqali o'zbek tiliga tarjima qilindi (dastlab matematika kurslari). Natijada ingliz tilini bilmaydigan o'quvchilar ham ilg'or pedagogik kontentga ega bo'la boshladi. Shunga o'xshash tarzda xorijiy universitetlarning o'quv dasturlari va sertifikat kurslarini o'zbek tilida taklif qilish, ta'lim kompaniyalariga yangi segmentlarni qo'lga kiritishga yordam beradi.

O'quv qo'llanmalari va darsliklar: Chetdan olib kelinadigan darslik va metodik materiallarni o'zbek tiliga tarjima qilish, ularning xalqimizga

moslashtirilishini ta'minlaydi. Kun.uz saytida ta'kidlanishicha, hozirgacha O'zbekistonda oliy ta'lim bosqichi uchun eng zarur darslik va qo'llanmalar tizimli tarzda tarjima qilinmay kelmoqda, bu esa 800 mingdan ziyod talabaning yangiliklardan mahrum bo'lishiga olib kelmoqda. Shu bois ta'lim mutasaddilari va biznes vakillari xorijiy darsliklarni milliy tilga aylantirishga e'tibor qaratmoqda. Tarjima qilingan qo'llanmalar byudjetdoshligi bois ham samarali – ular yoziladigan kitoblar bilan solishtirganda tezroq va kamroq xarajat evaziga chiqarilishi mumkinligi qayd etiladi. O'zbekistonlik tadbirkorlar uchun bu uzoq muddatli istiqbolda yirik bozor bo'lib xizmat qiladi.

Xalqaro hamkorlik loyihalari: Universitetlar va til maktablari xorijiy

hamkorlar bilan o'zaro loyihalarda qatnashar ekan, ingliz tilidagi ma'lumotnomalarva shartnomalarni o'zbekchaga tarjima qilishga muhtoj bo'lishadi. Masalan, O'zbekistondagi ba'zi nodavlat ta'lim markazlari Xitoy, Turkmaniston, Ozarbayjon kabi davlatlardagi talabalar uchun o'z faoliyatini targ'ib qilishda inglizcha materiallarni o'zbek tiliga tarjima qilib, marketing kampaniyalarini olib borishga kirishgan. Shu tarzda tayyorlangan targ'ibot videolari va broshyuralar mahalliy mazmunda bo'lgani holda, xorijiy talabalarga ham aniq va tushunarli bo'ladi. Bu nafaqat an'anaviy til kurslari, balki tadbirlar va treninglar hamda magistratura va doktorantura dasturlari doiralarida biznes imkoniyatlarini kengaytiradi.

Yangi bozorlar ochish va talabalarni jalb qilish imkoniyatlari: Inglizcha o'zbekcha tarjima xizmatlari orqali nafaqat mavjud bozorda chuqurlashish, balki yangi bozorlar ochish, talabalar sonini oshirish va hatto ta'lim xizmatlarini eksport qilish imkoniyati yuzaga keladi. Buning bir necha jihati mavjud:

[2] Yangi auditoriyalar: O'zbek tilida o'qitiladigan kurs va darsliklar chet tilini bilmagan minglab talabalarni qamrab oladi. Masalan, 2025-yilning yanvar–avgust oylarida O'zbekistonda tahsil olayotgan xorijiy talabalar soni 14 216 nafarga yetgani ma'lum bo'ldi – bu o'tgan yilga nisbatan 28,8 foizga ortiq. Bu kabi statistikalar mahalliy oliy ta'lim muassasalariga inglizcha dasturlarini o'zbek tilida tarjima qilishni motivatsiyalaydi, chunki o'zbekchalashtirilgan kontent o'rta Osiyo va MDH bo'ylab

qo'shni mamlakatlardan talabalarni jalb qilishga yordam berishi mumkin. Xalqaro talabalar va bozorlar: Bozor tadqiqotlariga ko'ra, chet ellarda ko'p sonli tilli talabalar soni o'smoqda. Masalan, 2024/2025 o'quv yilida O'zbekistondagi chet ellik talabalar soni taxminan 9 500 nafarga yetdi (yiliga 17,3% o'sish) va ularning aksariyati Hindiston (2 780 nafar) va Turkmaniston (2 622 nafar)dan ekanligi qayd etildi. Bu holatda lokalizatsiya qilingan (o'zbekcha) ta'lim mahsulotlari qo'shni mamlakatlardagi bozorga ham kirish imkonini beradi. Masalan, tojik tilida ta'lim beriladigan o'rta maktab bitiruvchilari orasida o'zbek tilini biladiganlar ko'payib bormoqda, shuning uchun o'zbekchalashtirilgan online kurslar (masalan, IT yoki fanlar bo'yicha) ularni ham qiziqtirishi mumkin.

Ta'lim xizmatlarini eksport qilish: O'zbekiston davlat va xususiy ta'lim muassasalari o'z bilim va infratuzilmasini xorijga ham eksport qilishga intilmoqda. Ingliz tilida ishlab chiqilgan yuridik yoki iqtisodiy kurslarni o'zbek tiliga tarjima qilib, ularni mahalliyalashtirish, masalan, Turkmaniston va Afg'oniston kabi mintaqalarga taklif etish mumkin. [3]Shuningdek, ikki tilda (ingliz va o'zbek) o'qitish tizimi xorijlik talabalar uchun qulay bo'ladi. Masalan, Toshkent davlat Sharqshunoslik universiteti targ'ibot materiallari va veb-sahifalarini o'zbekcha va inglizcha variantlarda yetkazib, Xitoy, Turkiya va Afg'oniston kabi mamlakatlardan ko'proq talabalarni jalb qilishni maqsad qilib qo'ydi. Bu kabi sa'y-harakatlar ta'lim xizmatlarini eksport qilishni ham osonlashtiradi, chunki xorijiy tilda ko'rsatilgan dasturlarni o'zbekchalashtirish mahalliy auditoriya bilan bir qatorda, mahalliy ta'lim salohiyatini ham dunyoga namoyish etadi. [4]Masalan, global miqyosdagi Khan Academy ta'lim platformasi o'zbek tiliga tarjima qilinganligi bilan katta auditoriya to'pladi. 2019 yil avgustidan boshlab Khan Academy platformasi jamoaviy ko'mak bilan o'zbek tilida xizmat ko'rsatmoqda: dastlab «Early Math» va «Arithmetic» kurslari ishga tushirildi. Bu esa asosan universitet yoshidagilarga emas, balki maktab o'quvchilariga qimmatli onlayn ta'lim resurslarini bir zumda qabul qilish imkonini berdi. Khan Academy misolida ko'rinib turibdiki, inglizcha kontentni o'zbek tiliga yuqori sifatda tarjima qilish orqali nafaqat mavjud foydalanuvchilar sonini, balki butunlay yangi – ilgari kontentga erisha

olmaydigan yosh avlodni ham jalb qilish mumkin bo‘ladi. Shu kabi loyihalar til maktablari yoki universitetlar tomonidan amalga oshirilsa, ularning auditoriyasi ancha kengayishi tayin.

Tahliliy baholash: tarjima sifati va madaniy moslashuv Ta’lim biznesida tarjimaning samaradorligi bir necha omillarga bog‘liq bo‘ladi. [5]Ulardan asosiysi – tarjima sifati, madaniy moslashuv, til nuanslari hamda ishonchliligi. Bu jihatlarning har biri loyihaning muvaffaqiyatga erishishiga bevosita ta’sir qiladi:

Tarjima sifati: Yuqori sifatli tarjima original kontent mazmunini to‘liq saqlab, ta’lim darajasiga yaroqli bo‘lishi kerak. Yomon yoki noto‘g‘ri tarjima qilingan ta’lim materiallari o‘quvchini chalkashtiradi va uning bilim olish jarayoniga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Masalan, axborot ta’lim portalidagi tahlillarda ta’kidlanishicha, sinf yoki kurs materiallaridagi muhim ilmiy atamalar noto‘g‘ri tarjima qilinsa, bu talabalarni tushunmovchilikka olib kelishi mumkin. Shu bois ta’lim loyihalari uchuntarjima qiluvchi mutaxassislarni tanlashda ularning mazmun bilimiga ega bo‘lishi muhim.

Madaniy moslashuv: Ta’lim kontenti mantiqan bir-biridan farq qiladigan kulturaviy muhitda qabul qilinishi kerak. Tarjimonlar faqat so‘zni o‘zgartiribgina qolmay, matndagi misollar va tushuntirishlarni o‘quvchi madaniyatiga moslashtirishi lozim. Masalan, tarix darsligidagi vestern mamlakatlar uchun mo‘ljallangan ta’riflar o‘zbek tarjimasida ma’no jihatidan o‘zgartirilmasdan ko‘chirib yuborilsa, tinglovchi kontekstni tushunmasligi yoki qoralik his qilishi mumkin. Shu sababli tarjimada voqea-hodisalarning taqdim etilish uslubi va analogiyalar lokal kontekstga moslab qayta yoziladi.

Til nuanslari: Har bir tilning o‘ziga xos didaktik va dialektal jihatlari mavjud. Masalan, ilmiy kontent tarjimasida terminologiya bir hil bo‘lishi lozim; sinonim va atamalar mantiqan to‘g‘ri kelishi uchun lug‘at boyligi etarli bo‘lishi zarur. Tarjimon so‘zlarni xato tanlasa yoki biror atamani chalkashtirib yuborsa, bu o‘quvchilarning tushunishini pasaytiradi. Tarjima jarayonida terminologik lug‘at va tarjima xotirasi vositalaridan foydalanish izchil tarjima olishga yordam beradi.

Ishonchlilik va ishonch: Tarjimaga ishonchli munosabat ta’lim brendi

obro'sini oshiradi. Yaxshi tarjima o'quvchilarda tashkilotga nisbatan ijobiy taassurot qoldiradi; aksincha, sifatiga shubha tug'dirgan material talabaning markazga ishonchini kamaytiradi. Shuning uchun ta'lim biznesi vakillari tarjima jarayonini mutaxassislar nazoratida olib borishga, hamda qayta tekshirish uchun ekspert pedagoglarni jalb qilishga e'tibor qilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, inglizcha-o'zbekcha tarjima ta'lim sohasidagi raqobatbardoshlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi. Ta'lim muassasalari va xususiy kompaniyalar tarjima va lokalizatsiya orqali o'z xizmatlarini milliy va xalqaro bozorga moslashtiradi. Xalqaro tajribada ham bu tendensiya kuchli: o'qituvchilar va talabalarni jalb qilish uchun ko'p tilli ta'lim tizimlariga e'tibor qaratilmoqda. Misol uchun, ta'lim tarjimasi bozoridagi so'nggi tahlillarda AI va avtomatik tarjima vositalari keng qo'llanilmoqda; bunday texnologiyalar ko'p tilli ta'limni yanada arzon va samarali qilib beradi. Shu bilan birga, oliy o'quv yurtlari o'qituvchilarni milliy va chet tillarda tayyorlashga, darsliklar va trening materiallarini tarjima qilishga oid strategiyalar ishlab chiqmoqda. Kelajakda vazirlik va biznes vakillari tarjima ko'nikmalarini yanada rivojlantirib, sifatli tarjima xizmatlari ko'rsatish sohasiga sarmoya kiritishni davom ettirishi kutilmoqda. Bu esa o'z navbatida O'zbekiston ta'limiga global maydonda yanada baland baho olishga va ta'lim eksportini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Esselink, J. A Practical Guide to Localization. John Benjamins Publishing, 2019
2. Cronin, M. Translation and Globalization. Routledge, 2016.
3. Gallyamova, S. M. Business Communication and Translation Accuracy. Moscow: INFRA-M, 2020
4. O'zbekiston Respublikasi Savdo-sanoat palatasi. "Ta'lim xizmatlari eksportida tarjimaning o'rni", 2023.
5. European Language Industry Survey. "Translation and Global Business Trends", 2022